

Lasten mielipiteiden kuuleminen

Tämän materiaalin tarkoituksena on antaa ohjaajille menetelmiä lasten mielipiteiden kuulemiseen. Harjoitusten avulla kerho- ja harrastustoimintaa pystytään kehittämään entisestään lasten mielipiteiden ja toiveiden pohjalta.

Suomessa lasten ja nuorten osallisuudelle ja kuulemiselle on vahva lainsäädännöllinen pohja. Sekä perustuslaki, kuntalaki, nuorisolaki että koulujen lainsäädäntö edellyttävät alaikäisten mielipiteiden huomioon ottamista heitä koskevissa asioissa. Suomi on myös sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jossa alle 18-vuotiaiden oikeus tulla kuulluksi on keskeisessä osassa.

Nuorisoseurajärjestössä toteutettavan lasten kerho- ja harrastustoiminnan tarkoituksena on edistää alle 16-vuotiaiden kokonaisvaltaista kasvua, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia sekä aktiivisen ja vastuullisen kansalaisuuden muodostumista. Aktiiviseen kansalaisuuteen kasvaminen tapahtuu vaiheittain ja lapsena koetut osallisuuskokemukset ja tukevat osaltaan myöhempää aktiivista kansalaisuutta. Lasten on tultava kuulluksi heidän jokapäiväisen elämänpiiriinsä kuuluvissa asioissa, niin kotona, koulussa kuin harrastusten parissa.

Vastuu lasten kuulemisesta ja heidän näkemystensä eteenpäin viemisestä on meillä aikuisilla. Lasten näkemysten kuuleminen kerho- ja harrastustoiminnasta tapahtuu helposti ohjaajan tekemänä kerhoillan tai harjoituskerran aikana tai jonkin tapahtuman yhteydessä turvallisessa ja tutussa ympäristössä. Harjoitukset ovat vapaasti ohjaajien ja ym. vapaaehtoisten käytettävissä. Harjoituksissa tuotettua materiaalia ohjaaja voi hyödyntää harrastuksen vuosikelloa ja tuntisuunnitelmia rakentaessaan. Ohjaaja voi toimittaa lasten näkemyksiä myös seuran johtokunnalle niin, että terveiset menevät myös seuratoiminnan päättäjille.

Lisätietoja aineistosta ja sen käytöstä: Kalevan Nuorten Liitto/ Sirja Salminen puh. 044 722 2317, etunimi.sukunimi at kalevannuoret.fi

Lisää tietoa ja menetelmiä lasten osallisuuden edistämiseksi löytyy osoitteesta www.munvuoro.fi.

1. Haastattelu

Soveluu: Kaikenikäisille, yksin tai pienissä ryhmissä

Tarvitaan: "Haastattelijalle" muistiinpanovälineet ja ennalta valittuja kysymyksiä. Videokamera, jos mahdollista.

Haastateltavalta kysytään kysymyksiä ja niihin saadut vastaukset dokumentoidaan eli kuvataan tai kirjoitetaan huolellisesti ylös. Haastattelutilanteesta on hyvä saada mahdollisimman rento. Haastattelemalla samaan aikaan useampaa lasta (2-3) haastattelu sujuu todennäköisesti jouheammin. Useampia lapsia haastateltaessa on tärkeää ottaa huomioon, että haastateltavat ovat eri-ikäisiä, ja että joukossa on sekä tyttöjä että poikia. Mikäli haastattelulle on vain vähän aikaa, voit kysyä pelkästään tummennetut kysymykset.

Haastattelukysymykset lapsille:

- **Kerro nimesi ja ikäsi**
- **Missä paikkakunnalla asut?**
- **Mitä harrastat?** (Ensimmäiseksi on hyvä kysyä ns. herättelevä kysymys, jolla varmistetaan että lapsi ymmärtää mitä harrastuksella tarkoitetaan. Tarkoituksena on käsitellä nimenomaan nuorisoseuran kerho- ja harrastustoimintaa.)
- Millainen on hyvä ja kiva harrastus?
- Millainen olisi unelmaharrastus?
- **Mikä on hyvää nykyisessä harrastuksessasi?**
- **Mitä haluaisit muuttaa nykyisessä harrastuksessasi?**
- Mitä haluaisit harrastaa?
- **Haluaisitko päästä päättämään enemmän siitä mitä harrastusryhmässasi tai kerhossasi tehdään?**

2. Jatka lausetta

Soveltuu: yli 3 -vuotiaille, yksin tai ryhmässä

Tarvitaan: "Haastattelijalle" muistiinpanovälineet ja ennalta valittuja lauseen alkuja. Videokamera, jos mahdollista.

Harjoitteen voi tehdä haastattelun yhteydessä tai erikseen. Ideana on, että "haastattelija" aloittaa lauseen ja haastateltava jatkaa sitä kuvitellen, että koko lause olisi hänen sanomansa. Menetelmä voidaan toteuttaa myös ryhmän kanssa, jolloin vastauksia voi kertoa sitä mukaan kun niitä kullekin tulee mieleen. *Muistathan harjoituksen alussa kysyä lapsen nimen, iän ja paikkakunnan!*

Jatkettavat lauseet:

- Ensimmäinen on hyvä harjoitella helpolla lauseella, etenkin jos haastateltava(t) on nuori: Minun nimeni on.. *haastateltava vastaa: Timo*
- Minä pidän...
- Harrastan...
- Haluaisin alkaa harrastaa..
- Harrastuksessani / kerhossani kivointa on..
- Harrastuksessani / kerhossani pidän siitä, kun..
- Harrastuksessani / kerhossani en pidä..
- Mielestäni harrastuksessani / kerhossani pitäisi enemmän..
- Unelmaharrastukseni oli sellainen, jossa..

Lauseen jatkamista voi helpottaa sillä, että haastateltava toistaa haastattelijan lauseen aloituksen.

3. Ajatus seinälle

Soveltuu: kouluikäisille ja sitä vanhemmille, yksin tai ryhmässä

Tarvitaan: Iso paperi tai seinä, kyniä osallistujille, pieniä paperilappusia (esim. Post it -lappuja tai noin pankkikortin kokoisia lappuja), esim. 3 lappua/ osallistuja. Videokamera, jos mahdollista.

- 1) Seinälle kiinnitettävälle lapulle kirjoitetaan isolla "Harrastuksessani pidän tärkeänä.."
- 2) Jokaiselle osallistujalle jaetaan yhtä monta (esim. 3/ osallistuja) pientä lappusta ja kynät. Tässä vaiheessa työskennellään yksin tai pareittain keskustelematta muun ryhmän kanssa.
- 3) Jokainen osallistuja jatkaa seinällä olevaa lausetta annetuille pienemmille lapuille haluamallaan tavalla, eli kirjoittaa asioita (yksi asia/lappu) jotka hänen mielestään ovat harrastuksessa tärkeitä.
- 4) Kun ajatukset on kirjoitettu lapuille, kiinnittää jokainen omat pienet lappunsa seinälle tai seinällä olevalle isolle paperille kaikkien nähtäville.
- 5) Kun kaikki ovat kiinnittäneet seinälle ajatuksensa, voidaan seinää tutkia yhdessä keskustellen. Tarvittaessa voidaan tarkentaa seinälle ilmestyneitä sanoja ja lauseen loppuja. Samalla voidaan poistaa päällekkäisyyksiä ja yhdistellä samanlaisuuksia, mutta tämän tulee tapahtua yhteispäätöksin. Tärkeää on, että jokaisen mielipidettä kunnioitetaan, väriä mielipiteitä ei ole.
- 6) Tuloksena on asioita, joita ryhmäläiset pitävät harrastuksessaan tärkeänä. Isompien osallistujien kanssa (yli 12 -vuotiaat) voidaan jatkaa lausetta "Harrastustasi tulisi kehittää.. / Harrastuksessa tulisi muuttaa..."

- 7) Samaa seinää voivat täydentää myöhemmin muut ryhmät.
- 8) Saadut tulokset toimitetaan tekstinä tai valokuvana seuran johtokunnalle ja/tai Kalevan Nuorten Liittoon.

4. Pohdintarastit

Soveltuu: kaiken ikäisille (pienten lasten kanssa oltava samassa ryhmässä kirjoitustaitoinen). Harjoitteen voi toteuttaa isommankin ryhmän kanssa, ja jos aikaa on käytettävissä enemmän kuin 10 minuuttia.

Tarvitaan: Kysymyslaput, kyniä, mielellään iso tila tai useita toisiaan lähellä olevia pienempiä tiloja. Videokamera, jos mahdollista.

- 1) Pöydille asetetaan lappuja, joissa lukee kysymys (ks. kohta kysymyksiä lapsille / aikuisille), esim. millainen on unelma harrastus?
- 2) Ryhmä jaetaan niin moneen osaan kuin kysymyksiä halutaan kysyä. Rastivierailut voi toteuttaa yksin tai pienissä 2-6 henkilön ryhmissä. Pienten lasten kanssa ryhmässä on hyvä olla kirjuri/kirjoitustaitoinen. Jokainen ryhmä asettuu omalle aloitusrastille.
- 3) Ryhmäläiset kiertävät jokaisella rastilla järjestyksessä (ohjaajan johdolla) ja kirjaavat lyhyesti mielipiteensä pöydällä olevasta kysymyksestä samalle lapulle kuin missä kysymys on. Jokainen rastilla vierailu kestää esimerkiksi 5 minuuttia riippuen käytössä olevasta ajasta. Rastien vaihdot tapahtuvat kaikilla samaan aikaan.
- 4) Seuraavilla rasteilla täydentävät toistensa vastauksia ja keksivät uusia (kenenkään vastausta ei kuitenkaan pyyhitä pois).
- 5) Kun jokainen ryhmä on käynyt kaikilla rasteilla, käydään yhteisesti läpi rasteille kertyneet vastaukset ja keskustella niistä.
- 6) Rastien tuotokset ja mahdollisen keskustelun muistiinpanot lähetetään seuran johtokunnalle tai Kalevan Nuorten Liittoon.

5. Mielipidejana

Soveltuu: kaikenikäisille, erikokoisille ryhmille

Tarvitaan: tila, jossa ryhmäläiset mahtuvat helposti liikkumaan. Ohjaajalle muistiinpanovälineet. Videokamera, jos mahdollista.

Käytettävä tila (huone, käytävä, sali) toimii mielipiteiden mittarina. Tärkeää on, että jokaista kannustetaan ilmaisemaan oma mielipiteensä, kaverista riippumatta.

- 1) Aluksi nimetään huoneen seinät: Yksi huoneen seinä on "täysin samaa mieltä", ja sen vastakkainen seinä on "täysin eri mieltä".
- 2) Ohjaaja esittää väittämän, johon osallistujat osoittavat vastauksensa sijoittumalla huoneen muodostamalle mittarilla omaa mielipidettä parhaiten kuvaavaan kohtaan (keskellä on neutraali). Valmiita väittämiä on harjoitteen 7 jälkeen, seuraavalla sivulla.
- 3) Ohjaaja voi kysyä osallistujilta lisäkysymyksiä, esim. miksi olet/ollette asian kanssa täysin samaa mieltä, miksi erimieltä?
- 4) Ohjaaja kirjaa itselleen ylös pääpiirteittäisiä havaintoja, esim. mitä mieltä suurin osa oli kustakin väittämästä, millaisia vastauksia tarkentaviin kysymyksiin saatiin. Tulokset lähetetään seuran johtokunnalle tai Kalevan Nuorten Liittoon.

6. Minun mittani

Soveltuu: kaikenikäisille ja kokoisille ryhmille

Tarvitaan: Ohjaajalle muistiinpanovälineet. Videokamera, jos mahdollista.

Idea Minun mitta -harjoitteessa on sama kuin janassa, mutta tässä ei tarvita isoa tilaa, sillä jokainen voi ilmaista mielipiteensä omalta paikaltaan. Mielipide ilmaistaan mittarilla: kyykyssä= eri mieltä – seisten kädet ylhäällä =samaa mieltä. Tärkeää on, että jokaista kannustetaan ilmaisemaan oma mielipiteensä, kaverista riippumatta.

HUOM! Valmiita väittämiä on harjoitteen 7 jälkeen.

Ohjaaja kirjoittaa muistiin ja/tai valokuvaa ohjaustilannetta ja lähettää tulokset seuran johtokunnalle tai Kalevan Nuorten Liittoon.

7. Liikennevalot

Soveltuu: yli 6 -vuotiaille, kaikenkokoisille ryhmille

Tarvitaan: jokaista osallistujaa kohden 1 punainen (=eri mieltä), 1 keltainen/oranssi (=ei osaa sanoa) ja 1 vihreä (= samaa mieltä) lappu. Värillisten lappujen sijaan voidaan käyttää myös lappuja, joihin on piirretty hymynaamat 😊 😐 😞. Videokamera, jos mahdollista.

Osallistujille esitetään väittämiä, harjoitteiden 5 ja 6 tapaan, joihin vastataan nostamalla ilmaan mielipidettä kuvaava värilappu. Ohjaaja kirjoittaa muistiin ja/tai valokuvaa ohjaustilannetta ja lähettää tulokset seuran johtokunnalle tai Kalevan Nuorten Liittoon.

Valmiita väittämiä on harjoitteen jälkeen.

Väitteitä edelliseen kolmeen (5,6,7) harjoitteeseen:

Väite (ilmaistaan oma mielipide)	Tarkentavia kysymyksiä mielipiteistä
Pidän nykyisestä harrastuksestani.	Mikä siinä on hyvää? Mitä haluaisin muuttaa?
Haluaisin uusia harrastuksia.	Mitä haluaisit harrastaa? Millainen olisi unelma harrastus?
Saan päättää mitä harrastuksessa/kerhossa tehdään.	Millaisista asioista saat päättää?
Haluaisin päättää enemmän mitä kerhossa/harrastuksessa tehdään.	Millä tavoin voisit päästä päättämään enemmän (toiminnan ohessa, kokous/neuvottelu, toimintavuoden yhteinen suunnittelu?)
Ohjaajan tulee päättää kaikesta mitä harrastuksessa tai kerhossa tehdään	Mistä asioista lapset voisivat päättää?